LESSON 3

Τρίτη 8/4/2020, zoom meeting, 17.00-19.00

Γ. Ζωγράφης

Ένα μη ορισμένο πρόβλημα (Β' μέρος)

Έστω $u \in C^2([\alpha,\beta];\mathbb{R})$ λύση του προβλήματος:

$$-u'' + qu = f \quad \text{στο } [\alpha,\beta]$$

$$u(\alpha) = u(\beta) = 0$$

όπου: $q \in C([\alpha,\beta];\mathbb{R})$ και $f \in C([\alpha,\beta];\mathbb{R})$.

Η μέθοδος πεπερασμένων στοιχείων διατυπώνεται ως εξής:

βρές $u_H \in H$ τ.ω.

$$\mathcal{B}(u_H,\varphi) = (f,\varphi) \quad \forall \varphi \in H$$

όπου:

$$\mathcal{B}(v,w) := \int_\alpha^\beta v'w'\,dx + \int_\alpha^\beta q v w\,dx \quad \forall v,w \in C_p^1([\alpha,\beta];\mathbb{R})$$

$$(v,w) := \int_\alpha^\beta v w\,dx \quad \forall v,w \in L^2(\alpha,\beta).$$

Θα ασχοληθούμε με το ερώτημα της ύπαρξης και μοναδικότητα της προσέγγισης u_H.

Επειδή ο H είναι χώρος συναρτήσεων με πεπερασμένη διάσταση, υπάρχει μια βάση $\{\varphi_j\}_{j=1}^{M_H}$ του H όπου $M_H = dim(H)$. Επομένως η αναζήτηση του u_H ανάγεται στην εύρεση $(\lambda_j^H)_{j=1}^{M_H} \subset \mathbb{R}$ τ.ω

$$\mathcal{B}\Big(\sum_{j=1}^{M_H} \lambda_j^H \varphi_j\,,\, \varphi\Big) = (f,\varphi) \quad \forall \varphi \in H$$

$$\Leftrightarrow \sum_{j=1}^{M_H} \lambda_j^H\, \mathcal{B}(\varphi_j,\varphi) = (f,\varphi) \quad \forall \varphi \in H$$

$$\Leftrightarrow \sum_{j=1}^{M_H} \lambda_j^H\, \mathcal{B}(\varphi_j,\varphi_i) = (f,\varphi_i)\,, \quad i=1,\dots,M_H.$$

Αν $b_i = (f,\varphi_i)$, $i=1,\dots,M_H$,

$A_{ij} = (\varphi_j,\varphi_i)$, $1 \le i,j \le M_H$, $\lambda = (\lambda_1^H,\dots,\lambda_{M_H}^H) \in \mathbb{R}^{M_H}$,

τότε καταλήγουμε στο γραμμικό σύστημα: $A\lambda = b$. Από τη γραμμική άλγεβρα είναι γνωστό ότι: ο A είναι αντιστρέψιμος, ανν, $Ker(A)=0$. Έστω: $x \in Ker(A)$. Τότε: $Ax=0$, και επομένως έχουμε τα ακόλουθα:

$$\sum_{j=1}^{M_H} A_{ij} x_j = 0\,, \; i=1,\dots,M_H \;\Leftrightarrow\; \mathcal{B}\Big(\sum_{j=1}^{M_H} x_j \varphi_j\,,\, \varphi_i\Big) = 0\,, \; i=1,\dots,M_H$$

$$\Leftrightarrow \quad \mathcal{B}\Big(\sum_{j=1}^{M_H} x_j\varphi_j, \varphi\Big) = 0 \quad \forall \varphi \in H \qquad (\mathrm{I})$$

Ας ορίσουμε: $v = \sum_{j=1}^{M} x_j \varphi_j$. Τότε: $\mathcal{B}(v,\varphi)=0 \ \forall\varphi\in H$. Ουσιαστικά,

αρκεί να εξασφαλίσουμε ότι $v=0$, το οποίο σημαίνει $\sum_{j=1}^{M_H} x_j\varphi_j = 0$, από την οποία έπεται $x_j=0$, $j=1,\dots,M_H$, λόγω της γραμμικής ανεξαρτησίας των $(\varphi_j)_{j=1}^{M_H}$.

Σύμφωνα με την ανισότητα Gårding που ικανοποιεί η $\mathcal{B}$ έχουμε

$$\|v\|_1^2 \le \mathcal{B}(v,v) + c_1\|v\|^2$$

$$\boxed{\text{Εδώ: } \mathcal{B}(v,v)=0 \text{ διότι } v\in H \ (\text{βλ. (I)})}$$

$$\le c_1\|v\|^2$$

Εφαρμόζοντας ξανά το τέχνασμα του Nitsche, έπεται:

$$-w''+qw=v \quad \text{στο } [\alpha,\beta],$$
$$w(\alpha)=w(\beta)=0.$$

όπου: $\|w\|_2 \le C_I\|v\|$.

Έτσι: $$\|v\|^2 = \mathcal{B}(w,v) = \mathcal{B}(v,w) = \mathcal{B}(v,w-I_Hw) + \overbrace{\mathcal{B}(v,I_Hw)}^{=0}$$

$$\le C_B\|w-I_Hw\|_1\|v\|_1 \le C\Delta x\|w''\|\,\|v\|_1$$

$$\le C\Delta x\|v\|\cdot\|v\|_1.$$

Άρα υπάρχει: $\hat{C}_T>0$ τ.ω. $\|v\| \le \hat{C}_T\Delta x\|v\|_1$.

Οι παραπάνω ανισότητες δίνουν:

$$\|V\|_1^2 \leq C_1 C_\Gamma^2 \Delta x^2 \|V\|_1^2$$

$$\Rightarrow \quad (1 - C_1 C_\Gamma^2 \Delta x) \|V\|_1^2 \leq 0$$

Απαιτώντας: $C_1 C_\Gamma^2 \Delta x < 1$ έχουμε: $\|V\|_1 \leq 0 \Rightarrow V = 0$.

Άρα η απαίτηση $C_1 C_\Gamma^2 \Delta x < 1$ εξασφαλίζει ότι ο πίνακας A είναι αντιστρέψιμος και επομένως η προσέγγιση πεπερασμένων στοιχείων u_H υπάρχει και είναι μοναδική.

Μια ημιγραμμική εξίσωση θερμότητας:

Ας δούμε πως μπορούμε να προσεγγίσουμε τη λύση μιας ημιγραμμικής εξίσωσης της θερμότητας χρησιμοποιώντας την μέθοδο πεπερασμένων στοιχείων στη χωρική μεταβλητή.

Έστω $T>0$ και $u:[0,T]\times[\alpha,\beta]\to\mathbb{R}$ τ.ω.

$$\partial_t u(t,x) = \partial_x^2 u(t,x) + f(u(t,u)) \quad \forall t\in(0,T]\ \forall x\in(\alpha,\beta),$$

$$u(t,\alpha)=u(t,\beta)=0 \quad \forall t\in(0,T],$$

$$u(0,x)=v(x) \quad \forall x\in[\alpha,\beta],$$

όπου $f:\mathbb{R}\to\mathbb{R}$ με φραγμένη 1^{η} παράγωγο, δηλ. $\sup_{\mathbb{R}}|f'|\leq c$. Για την απόδειξη σύγκλισης θα χρειαστούμε η u να έχει συγκεκριμένη ομαλότητα που θα την αναφέρουμε αργότερα.

Κατασκευή της μεθόδου πεπ. στοιχείων Έστω $(x_j)_{j=0}^{J}$ οι κόμβοι μιας διαμέρισης του $[\alpha,\beta]$, δηλ. $x_0=\alpha$, $x_J=\beta$, $x_j<x_{j+1}$ για $j=0,\dots,J-1$, και H ο χώρος πεπερασμένων στοιχείων:

$$H=\{\varphi\in C([\alpha,\beta];\mathbb{R}) : \varphi|_{[x_j,x_{j+1}]}\in \mathbb{P}^1[x_j,x_{j+1}],\ j=0,\dots,J-1,\ \varphi(\alpha)=\varphi(\beta)=0\}$$

για τον οποίο έχουμε δείξει ότι:

$$\|g-I_H g\|\leq C\,\Delta x^2\,\|g''\| \quad \forall g\in C^2([\alpha,\beta];\mathbb{R}) \text{ με } g(\alpha)=g(\beta)=0$$

$$\|g-I_H g\|_1\leq C\,\Delta x\,\|g''\| \quad \Delta x=\max_{0\leq j\leq J-1}(x_{j+1}-x_j)$$

Επειδή $H \subset C^1_p([\alpha,\beta];\mathbb{R})$, αν πάρουμε τυχαία $\varphi \in H$ και πολλαπλασιάσουμε και τα δύο μέλη της ΜΔΕ με φ και ολοκληρώσουμε στο $[\alpha,\beta]$ έχουμε:

$$\int_\alpha^\beta \partial_t u\, \varphi\, dx = \int_\alpha^\beta \partial_x^2 u\, \varphi\, dx + \int_\alpha^\beta f(u)\, \varphi\, dx$$

$$\Rightarrow \int_\alpha^\beta \partial_t u\, \varphi\, dx = -\int_\alpha^\beta \partial_x u\, \varphi'\, dx + \int_\alpha^\beta f(u)\, \varphi\, dx$$

$$\Rightarrow (u_t, \varphi) = -(\partial_x u, \varphi') + (f(u), \varphi)$$

, όπου: $(\tilde{v},\tilde{w}) := \int_\alpha^\beta \tilde{v}\,\tilde{w}\, dx \quad \forall \tilde{v},\tilde{w} \in L^2(\alpha,\beta)$.

Έτσι "διακριτοποιήσαμε" το πρόβλημα ως προς τη χωρική μεταβλητή x, όπως έγινε στο πρόβλημα δύο σημείων.
Για να διακριτοποιήσουμε το πρόβλημα ως προς τη μεταβλητή t, δρούμε ως στην περίπτωση των πεπερασμένων διαφορών, διαλέγοντας μία μέθοδο που μπορεί να χρησιμοποιηθεί για συστήματα ΣΔΕ. Στη συνέχεια θα συζητήσουμε την προσαρμογή της πεπλεγμένης μεθόδου του Euler.

Έστω $N \in \mathbb{N}$, μια διαμέριση του $[0,T]$ με κόμβους $(t_n)_{n=0}^N$ δηλ. $t_0=0$, $t_N=T$, $t_n<t_{n+1}$ για $n=0,\dots,N-1$.
Στη συνέχεια ορίζουμε: $\Delta t_n = t_n - t_{n-1}$ για $n=1,\dots,N$, και $\Delta t := \max_{1\le n\le N} \Delta t_n$.

Παίρνουμε τη ΜΔΕ για $t=t_{n+1}$. Έτσι:

$$u_t(t_{n+1},x) = u_{xx}(t_{n+1},x) + f(u(t_{n+1},x)).$$

Για να προσεγγίσουμε τον όρο $u_t(t_{n+1},x)$ με τιμές της $u(t,x)$ στους χρονικούς κόμβους. χρησιμοποιούμε τον τύπο TAYLOR ως εξής:

$$u(t_n,x) = u(t_{n+1},x) + (t_n - t_{n+1})\, u_t(t_{n+1},x) + \int_{t_{n+1}}^{t_n} (t_n - s)\, u_{tt}(s,x)\, ds$$

$$\Rightarrow \quad u(t_n,x) = u(t_{n+1},x) - \Delta t_{n+1}\, u_t(t_{n+1},x) + \int_{t_n}^{t_{n+1}} (s - t_n)\, u_{tt}(s,x)\, ds$$

$$\Rightarrow \quad u_t(t_{n+1},x) = \frac{u(t_{n+1},x) - u(t_n,x)}{\Delta t_{n+1}} + \underbrace{\frac{1}{\Delta t_{n+1}} \int_{t_n}^{t_{n+1}} (s - t_n)\, u_{tt}(s,x)\, ds}_{R_1^n}$$

Έτσι: $$\frac{u(t_{n+1},x) - u(t_n,x)}{\Delta t_{n+1}} = u_{xx}(t_{n+1},x) + f(u(t_{n+1},x)) + R_1^n(x)$$ (←

Αν πολ/σουμε με $\varphi \in H$ και τα δύο μέλη της παραπάνω σχέσης και ολοκληρώσουμε στο $[\alpha,\beta]$ έχουμε.

$$\left(\frac{u(t_{n+1},\cdot)-u(t_n,\cdot)}{\Delta t_{n+1}},\varphi\right) = -\left(\partial_x u(t_{n+1},\cdot),\varphi'\right) + \left(f(u(t_{n+1},\cdot)),\varphi\right) + \left(R_1^n,\varphi\right) \quad \forall \varphi \in H$$

Επειδή ο όρος f είναι μη γραμμικός ως προς u (γενικά), σημαίνει ότι το $u(t_{n+1},\cdot)$ στην παραπάνω σχέση συνδέεται με μη γραμμικό τρόπο. Για να το αποφύγουμε αυτό κάνουμε "γραμμικοποίηση" δηλ. $f(u(t_{n+1},\cdot)) \approx f(u(t_n,\cdot))$. Ας δούμε πιό είναι το "σφάλμα" λόγω της γραμμικοποίησης:

Τότε:
$$f(u(t_{n+1},x)) = f(u(t_n,x)) + \underbrace{\int_{t_n}^{t_{n+1}} f'(u(s,x))\, u_t(s,x)\, ds}_{R_2^n(x)}.$$

Έτσι καταλήγουμε στην σχέση:

$$\left(\frac{u(t_{n+1},\cdot)-u(t_n,\cdot)}{\Delta t_{n+1}},\varphi\right) = -\left(\partial_x u(t_{n+1},\cdot),\varphi'\right) + \left(f(u(t_n,\cdot)),\varphi\right) + \left(R_1^n+R_2^n,\varphi\right)$$

$$\forall \varphi \in H$$

(3.9.

Μέθοδος 1:

ΒΗΜΑ 1: $U^0 = I_H v$ ή $\underbrace{(U^0,\varphi)=(v,\varphi)}\ \ \forall \varphi\in H$

U^0 η L^2-προβολή της v στον H

Γενικά το U^0 είναι μία προσέγγιση της αρχικής συνθήκης v από τον H.

ΒΗΜΑ 2 (επαναληπτικό)

Για $n=0,\dots,N-1$, βρίσκουμε $U^{n+1}\in H$ τ.ω.

$$\left(\frac{U^{n+1}-U^{n}}{\Delta t_{n+1}},\varphi\right) = -\mathcal{B}(U^{n+1},\varphi) + (f(U^{n}),\varphi) \quad \forall \varphi\in H$$

όπου: $\mathcal{B}(\tilde{v},\tilde{w}) := +\int_a^b \tilde{v}'\tilde{w}'\,dx \quad \forall\, \tilde{v},\tilde{w}\in C^1_p([a,b];\mathbb{R})$

Στο επαναληπτικό βήμα το $U^{n+1} = \sum_{j=1}^{M_H} \lambda_j^{n+1} \varphi_j$ όπου $(\varphi_j)_{j=1}^{M_H}$ μία βάση του H,

$M_H = \dim H$ και $(\lambda_j^{n+1})_{j=1}^{M_H} \subset \mathbb{R}$ προσδιορίζονται από γραμμικό σύστημα:

$$\sum_{j=1}^{M_H} \underbrace{\left[(\varphi_j,\varphi_i) + \Delta t_{n+1} B(\varphi_j,\varphi_i)\right]}_{A_{ij}} \lambda_j^{n+1} = \underbrace{(u^n,\varphi)_i + \Delta t_{n+1}(f(U^n),\varphi)_i}_{b_i}, \quad i=1,\dots,M_H.$$

Ο πίνακας A είναι ο Gram πίνακας που αντιστοιχεί στο εσωτερικό γινόμενο

$$\gamma(\hat{v},\tilde{w}) = (v,w) + \Delta t_{n+1}(v',w') \qquad \forall v,w \in C^1_p([\alpha,\beta];\mathbb{R})$$

και στη βάση $(\varphi_j)_{j=1}^{M_H}$ του H. Άρα ο A είναι συμμετρικός και Θ.Ο.

Άρα ο A αντιστρέψιμος.

Σημείωση: Πιο συγκεκριμένα: $A_{ij} = \gamma(\varphi_j,\varphi_i)$ $i,j=1,\dots,M_H$. Επομένως: για κάθε $y \in \mathbb{R}^{M_H}$ έχουμε: $y^T A y = \gamma\left(\sum_{j=1}^{M_H} y_j\varphi_j, \sum_{j=1}^{M_H} y_j\varphi_j\right) = \left\|\sum_{j=1}^{M_H} y_j\varphi_j\right\|^2 + \Delta t_{n+1} \left\|\left(\sum_{j=1}^{M_H} y_j\varphi_j\right)'\right\|^2 \geq 0$. Επιπλέον,

$y^T A y = 0 \Rightarrow \left\|\sum_{j=1}^{M_H} y_j\varphi_j\right\|^2 = 0 \Rightarrow \sum_{j=1}^{M_H} y_j\varphi_j = 0 \Rightarrow y_j = 0, j=1,\dots,M_H$. Έτσι ο A είναι Θ.Ο.

Εκτίμηση σφάλματος στην L^2

Σε σχέση με τη μέθοδο πεπ. διαφορών έχουμε ένα περιορισμό.

Ας τον ελαχιστοποιήσουμε:

Έχουμε ήδη

$$\left(\frac{u^{n+1}-u^n}{\Delta t_{n+1}}, \varphi\right) + \mathcal{B}(u^{n+1}, \varphi) = (f(u^n), \varphi) + (R_1^n + R_2^n, \varphi)$$

$\forall \varphi \in H$

και $\left(\frac{U^{n+1}-U^n}{\Delta t_{n+1}}, \varphi\right) + \mathcal{B}(U^n, \varphi) = (f(U^n), \varphi)$ $\quad n=0,\dots,N-1,$

όπου: $u^m := u(t_m, \cdot)$ για $m=0,\dots,N$. Ας ορίσουμε τα σφάλματα:

$$e^m := u^m - U^m \quad \text{για } m=0,\dots,N.$$

Αφαιρώντας κατά μέλη έπεται:

$$\left(\frac{e^{n+1}-e^{n}}{\Delta t_{n+1}}, \varphi\right) + \mathcal{B}(e^{n+1}, \varphi) = \left(f(u^{n}) - f(U^{n}), \varphi\right) + \left(R_1^{n} + R_2^{n}, \varphi\right) \quad \forall \varphi \in H.$$

$\boxed{\text{ERROR EQUATION}}$

Εδώ δεν μπορούμε να θέσουμε: $\varphi = e^{m}$ διότι: $e^{m} \notin H$. Για να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα η ιδέα είναι να κατασκευάσουμε μία προσέγγιση $Eu(t,\cdot) \in H$ της $u(t,\cdot)$ για fix $t \in [0,T]$, από τον H και στη συνέχεια να εκτιμήσουμε τα σφάλματα $u^{m} - Eu^{m}$, $Eu^{m} - U^{m}$ χωριστά. Δηλ.

$$e^{m} = \underbrace{\left(u^{m} - Eu^{m}\right)}_{\rho^{m}} + \underbrace{\left(Eu^{m} - U^{m}\right)}_{\vartheta^{m}} \qquad m = 0, \dots, N.$$

Για κάθε $w \in C_p^1([\alpha,\beta];\mathbb{R})$, η $E w \in H$. (3.13

καταςκευάζεται ως τη προβολή της w στον H

$$\int_\alpha^\beta (Ew)'\varphi'\,dx = \int_\alpha^\beta w'\varphi\,dx \quad \forall \varphi \in H$$

$$\Rightarrow \quad \mathcal{B}(Ew,\varphi) = \mathcal{B}(w,\varphi) \quad \forall \varphi \in H.$$

Λόγω Poincaré-Friedrich ~~το~~ $\gamma(\tilde{v},\tilde{w}) = \int_\alpha^\beta \tilde{v}'\tilde{w}'\,dx \quad \forall v,w \in C_p^1([\alpha,\beta])$

είναι εσωτερικό γινόμενο στο $C_p^1([\alpha,\beta];\mathbb{R})$. Άρα η παραπάνω

απαίτηση οδηγεί στον γραμμικό σύστ.

$$A\begin{pmatrix}\lambda_1\\ \vdots\\ \lambda_{M_H}\end{pmatrix} = b \qquad b_i = (w,\varphi_i),\ i=1,\dots,M_H$$

$$A_{ij} = \mathcal{B}(\varphi_j,\varphi_i) = \gamma(\varphi_j,\varphi_i),\ i,j=1,\dots,M_H$$

Άρα η ελλειπτική προβολή $E w \in H$ ορίζεται για κάθε $w \in C_p^1([\alpha,\beta];\mathbb{R})$.

$\boxed{\text{Εδώ ο } A \text{ είναι θ.ο και συμμετρικός. Έτσι αντιστρέφεται.}}$